

Slutrapport från lärande utvärdering

Värmlands Nya

Februari 2020

Erik Jakobsson

Örjan Garpenholt

Apel AB

EUROPEISKA UNIONEN
Europeiska socialfonden

apel

Innehåll

Inledning.....	3
Metoder i utvärderingen.....	3
Projektet Värmlands Nya – syften, mål, organisering.....	3
Spår 1.....	4
Spår 2.....	5
Resultat och måluppfyllelse	6
Värmlands Projektparaply som projektägare.....	6
Spår 1.....	6
Kort om de sju lokala delprojekten	9
Spår 2.....	17
Tanken bakom Spår 2	17
Arbetet i sagnätverken	19
Resultat och måluppfyllelse	20
Bedömning och analys.....	22
Integrering av de horisontella principerna.....	22
Potentialer för långsiktiga effekter	24
Slutsatser och rekommendationer.....	26
Rekommendationer.....	26

Adress
Apel AB
Drottninggatan 11
702 10 ÖREBRO

Telefon
019-174065
e-post
susanne.bjork-satta@apel-fou.se

Organisationsnummer
556684-4238
Godkänd för F-skatt

Bankgiro
5492-4709

apel
www.apel-fou.se

Inledning

Sedan hösten 2017 har Apel AB genom upphandling av utvärdering varit knutna till ESF-projektet Värmlands Nya som externa utvärderare, för att genomföra en lärande utvärdering. Det är Erik Jakobsson, seniorkonsult och partner vid Apel AB, som varit huvudansvarig konsult. Föreliggande rapport är en slutrapport från denna lärande utvärdering.

Metoder i utvärderingen

De metoder som använts i utvärderingsuppdraget är, i huvudsak, de följande:

- Kontinuerlig dialog med den centrala projektledningen, de lokala projektledarna inom Spår 1 och gruppledarna inom Spår 2.
- Intervjuer, enskilt och i grupp, med projektledare, projektägare, gruppledare, projektdeltagare m.fl.
- Fysiska besök hos de lokala delprojekten.
- Enkäter.
- Dokumentstudier.
- Medverkan på träffar med projektledarna, arbetsmöten inom Spår 1 och Spår 2, workshops och styrgruppsmöten.
- Processtöd i dokumentation och rapportskrivande.

Projektet Värmlands Nya – syften, mål, organisering

Projektet Värmlands Nya har varit indelat i två spår, där Spår 1 inneburit att i sex av kommunerna, nämligen: Filipstad, Karlstad, Storfors, Sunne, Säffle, och Årjäng har verksamheter för totalt ca 300 unga nyanlända skett, för att ge dessa stöd i att klara av grundskoleämnena, för att komma vidare i utbildning och mot arbete. Inledningsvis var det sju kommuner som hade egna lokala delprojekt, men Torsby kommun valde att avveckla sitt delprojekt ca ett år innan projektperiodens slut.

I det andra projektspåret – Spår 2 – har ytterligare fem kommuner medverkat, nämligen Forshaga, Grums, Hammarö, Torsby och Kil). Spår 2 har handlat om länsövergripande samverkan kring gemensamma utvecklingsområden som kopplar till de nyanländas lärande och etablering. Totalt är det således elva kommuner (inledningsvis tolv) som medverkat aktivt i Värmlands Nya.

Karlstads kommun, Arbetsmarknads- och socialförvaltningen, har varit projektägare och projektet har finansierats av ESF, Norra Mellansverige, inom Programområde 2 - Ökade övergångar till arbete.

Adress
Apel AB
Drottninggatan 11
702 10 ÖREBRO

Telefon
019-174065
e-post
susanne.bjork-satta@apel-fou.se

Organisationsnummer
556684-4238
Godkänd för F-skatt

Bankgiro
5492-4709

apel

www.apel-fou.se

Värmlands Projektparaply (vid nämnda förvaltning i Karlstad) har svarat för central projektledning och vart och ett av de lokala delprojekten i Spår 1 har haft en egen projektledare. I delprojekten har även andra medarbetare funnits med i arbetet i olika omfattning.

Spår 2 har varit organiserat med en utvecklingsledare i var och en av de elva kommunerna och tre s.k. sakköretverk, med olika tematisk inriktning, med gruppleddare för vart och ett av nätverken.

Det övergripande effektmålet för hela projektet Värmlands Nya har varit att underlätta etableringen i arbetslivet för unga nyanlända kvinnor och män. Målgruppen var, närmare bestämt, ungdomar 15-24 år, inskrivna i grund- eller gymnasieskola, med tillfälligt eller permanent uppehållstillstånd. Utifrån detta övergripande effektmål formulerades följande övergripande projektmål (resultatmål):

Fler nyanlända ungdomar ska klara måloppfyllelsen i grund- och gymnasieskolan i Värmland och nå så långt som möjligt utifrån sina förutsättningar, i alla ämnen.

Med detta som en gemensam utgångspunkt formulerade de sju lokala delprojekten egna övergripande mål för sina delprojekt och mer specifika resultatmål som man ville se uppfylla vid projektets slut. Projekten hade lite olika tyngdpunkt och uppvisade betydande olikheter när det gäller organisatoriska förutsättningar.

Spår 1

De sju lokala delprojekten (som sedan blev sex) har ägt rum i sammanhang som är unika, även om det finns en tydlig gemensam nämnare i själva målgruppen. I några kommuner har projektet varit väl förankrat i skola och skolförvaltning, och har länkat in i skolans praktik, medan det i andra kommuner har visat sig svårt att få tillgång till målgruppen annat än utanför skoltid. Det är alltså ganska olika i vilken mån skolorna, där själva målgruppen finns på en stor del av sin tid, har förmått, och velat, ta till sig projektet och dra nytta av det.

I fem av kommunerna har ägarskapet för delprojektet legat hos skola och skolförvaltning, medan det i ett fall varit socialförvaltningen och i ett fall en arbetsmarknadsenhet som varit lokal projektägare. Variationerna i ägarskap och organisatoriska förutsättningar har, naturligt nog, haft betydelse för vad som visat sig möjligt att arbeta med i de lokala delprojekten.

En sak är dock alldeles klar, och det är att många nyanlända ungdomar har fått ett utomordentligt gott stöd i en rad olika avseenden genom de lokala delprojekten, som ökat möjligheterna att komma vidare i skolan och utbildningssystemet, och mot arbetsmarknaden.

Adress
Apel AB
Drottninggatan 11
702 10 ÖREBRO

Telefon
019-174065
e-post
susanne.bjork-satta@apel-fou.se

Organisationsnummer
556684-4238
Godkänd för F-skatt

Bankgiro
5492-4709

apel

www.apel-fou.se

Det skulle föra alldeles för långt att här ge uttömmande beskrivningar av aktiviteterna i de lokala delprojekten, utan vi får här hänvisa till respektive delprojekts egen slutrapport. Översiktligt kan dock sägas att det har gällt aktiviteter både med individ och med grupp. Exempel på aktiviteter är samtal, vägledning, läxhjälp (på svenska och på modersmålet), vuxenstöd, praktisk hjälp, hjälp med myndighetskontakter, arbetsmarknadskunskap, studiebesök, friskvård, träning, fritidsaktiviteter, boendefrågor, samtal med vårdnadshavare, samtal eller föredragningar om det svenska samhället, om sex och samlevnad, om jämställdhet m.m. KASAM – känsla av sammanhang – har varit ett nyckelord i snart sagt alla delprojekten. Det är ganska vanligt inom målgruppen att frånvaron från skolan är hög och i några av delprojekten har frågor om närvaro/frånvaro varit särskilt uppmärksammade.

Spår 2

Som redan framgått har Spår 2 handlat om ett mer strategiskt arbete på regional nivå inom tre angelägna utvecklingsområden och med länsövergripande samverkan. De tre specifika målen för Spår 2, kring vilka s.k. sakkätverk organiserades och aktiviteter för att höja kunskaperna och främja samverkan genomfördes, var de följande:

- Ökad kompetens, samverkan och samsyn inom arbetsmarknadskunskap och interkultur.
- Ökad kompetens, samverkan och samsyn inom det hälsofrämjande arbetet.
- Ökad kompetens, samverkan och samsyn avseende övergångar för nyanlända unga.

Ett antal mer konkreta projektmål/resultatmål för vart och ett av de tre utvecklingsområdena fanns formulerade, men vi avstår från att återge alla dessa här.

I nästa kapitel kommer vi att ge en översiktlig bild av resultat och måluppfyllelse såväl för Spår 1 som Spår 2.

Adress
Apel AB
Drottninggatan 11
702 10 ÖREBRO

Telefon
019-174065
e-post
susanne.bjork-satta@apel-fou.se

Organisationsnummer
556684-4238
Godkänd för F-skatt

Bankgiro
5492-4709

www.apel-fou.se

Resultat och måluppfyllelse

I detta kapitel vill vi ge vår bild av resultaten från Värmlands Nya och hur vi ser på projektets måluppfyllelse. Vi börjar dock med att ge några reflektioner om Värmlands Projektparaply som projektägare.

Värmlands Projektparaply som projektägare

Många kommuner och andra organisationer avstår från att söka, äga och driva ESF-projekt för att det kräver för mycket i form av tid, kompetens, likviditet m.m. Inom ramen för Värmlands Projektparaply har Karlstads kommun byggt upp en kompetens och en professionalitet, som kommer hela länet till gagn. Inom loppet av några år har flera större projektansökningar från Värmlands Projektparaply, inte minst till ESF, blivit beviljade, och det är ganska stora ekonomiska resurser för utvecklingsarbete i Värmland, bl.a. kring frågor om integration, skola, kompetensförsörjning och arbetsmarknad som det handlar om. Som utvärderare ser vi mycket positivt på att Karlstads kommun tagit den rollen – att fungera som en slags regional ”motor” inom angelägna utvecklingsområden.

Spår 1

I de lokala delprojekten inom Spår 1 är det totalt 390 unga nyanlända som deltagit, varav 140 kvinnor och 250 män. Statusen på dessa deltagare när de lämnade delprojekten framgår av följande kategorier och procentsatser:

- 1,5 procent av deltagarna var i arbete.
- 93 procent var i studier av något slag.
- 0,3 procent var i praktik.
- 0,7 procent sökte arbete.
- 4,5 procent föll in under kategorin annat (främst att man flyttat från kommunen).

De två stora delarna under kategorin studier var att man studerade på nationellt program eller på IM-program.

Som vi bedömer det har Värmlands Nya, Spår 1, betytt mycket för de ungdomar som berörts av aktiviteterna i de lokala delprojekten. Aktiviteterna har i många fall haft direkt påverkan på deras utveckling och hur de klarat av skolan och hittat en väg vidare mot utbildning och arbete. Även om det inte finns några siffror som helt och fullt bevisar det vill vi hävda att Värmlands Nya medverkat till att fler nyanlända ungdomar i de medverkande kommunerna är i studier (kvar i studier) än vad som hade varit fallet utan projektet.

Adress
Apel AB
Drottninggatan 11
702 10 ÖREBRO

Telefon
019-174065
e-post
susanne.bjork-satta@apel-fou.se

Organisationsnummer
556684-4238
Godkänd för F-skatt

Bankgiro
5492-4709

apel

www.apel-fou.se

Stödet, i olika former, från medarbetarna i de lokala delprojekten har för många varit av mycket stor betydelse för att må bättre, finna motivation, orientering och ”fast mark under fötterna” på vägen mot ett arbetsliv i Sverige. Detta är något som också framkommer tydligt i de intervjuer (fokusgrupper) som vi genomförde med ett urval av deltagare.

Stödet har, som redan framgått, varit av många olika slag, och det har i hög grad handlat om personliga samtal och personlig vägledning. Läxhjälp har, naturligt nog, varit en viktig del. Det har hela tiden varit behoven som fått avgöra aktiviteterna. Insatserna har varit meningsfulla och relevanta, och konkret bidragit till bättre skolresultat.

Vid intervjuerna med deltagare slog det oss att de överlag var tämligen målinriktade och välinformerade om vad de behövde göra. Några deltagare var redan inne på nationella program. Flera ville komma in på Vård- och omsorgsprogrammet. Barn och fritid, Industri, Bygg och Fordon är andra exempel som de antingen redan gick på eller önskade få börja på.

Att det betytt mycket för ungdomarna att delta i de lokala delprojekten är något som också framkommer tydligt i den intervjustudie¹ av projektdeltagarnas hälsa och hälsoutveckling som två folkhälsostrateger vid Region Värmland genomförde i Värmlands Nya.

Delprojekten har alltså arbetat med lite olika tyngdpunkt, beroende på behoven, var projektet har haft sitt ägande i kommunen, hur integrerad man varit med skolan, men också beroende på den lokala projektledarens kompetens och inriktning.

Alla delprojekten har på olika sätt genererat ett värdefullt lärande om hur man kan jobba med denna målgrupp (eller möjligen inte kan), om vad som är framgångsfaktorer respektive hinder. Delprojekten har utspelat sig i en kontext där skolan är stressad och redan bär en tung börda för att uppnå skolresultat och där socialtjänsten likaså är stressad och har svårt att hinna med. Närvaron av denna målgrupp i kommunerna, och närmare bestämt i skolorna, har ”satt kommunerna på prov”.

Värmlands Nya har i någon mening varit ett skolprojekt, men i varje kommun har projektet utspelat sig i brytpunkten mellan skola, socialtjänst, arbetsmarknadsenhet, andra myndigheter, boenden, civilsamhället m.m. Ungdomarnas behov är så stora att det har varit fullt möjligt och legitimt att i de lokala delprojekten lägga tyngdpunkten lite olika.

¹ Sandberg, A. och Brunzell Ekström, A.B.,(2019); Uppföljning av projektdeltagarnas hälsa och hälsoutveckling i ESF-projektet Värmlands Nya. Folkhälso- och samhällsmedicinska enheten. Region Värmland.

Adress	Telefon	Organisationsnummer	Bankgiro
Apel AB Drottninggatan 11 702 10 ÖREBRO	019-174065 e-post susanne.bjork-satta@apel-fou.se	556684-4238 Godkänd för F-skatt	5492-4709

Värmlands Nya har synliggjort frågor om hur långt skolans ansvar sträcker sig i förhållande till denna målgrupp och vilka funktioner (utöver pedagoger) som behöver finnas i skolan för att arbeta med målgruppen. Då blir också frågan om hur olika funktioner kan samspela i skolmiljön central. I några kommuner har det lokala delprojektet varit väl förankrat i skolan (och skolförvaltningen) och har länkat in i skolans praktik, medan det i andra kommuner visat sig svårare att få tillgång till målgruppen annat än utanför skoltid.

Det är alltså ganska olika i vilken mån skolorna, där målgruppen befinner sig, har förmått, och velat, ta till sig projektet och dra nytta av det. Detta kan tyckas vara lite paradoxalt, eftersom projektet varit en resurs för att hjälpa skolan att hantera målgruppens behov. I detta ligger bl.a. att avlasta den pedagogiska personalen som möter dessa ungdomars stora behov av allehanda slag. Om man vill se skolresultaten förbättras borde det vara en välkommen förstärkning att "släppa in" resurser som de som varit i arbete i Värmlands Nya.

De lokala delprojekten har rört sig både på en "aktivitetsnivå" och en "systemnivå". Som lokal projektledare har det varit fullt möjligt att helt fokusera på aktiviteter, med risk att inte göra något större "fotavtryck" i organisationen. De lokala projektledarna i Värmlands Nya har varit mycket drivna och hängivna, och i lite olika utsträckning har de förmått att arbeta med ett organisatoriskt lärande. Förutsättningarna har, som sagt, också varit ganska olika.

De centrala projektledarna vid Värmlands Projektparaply har gjort ett förtjänstfullt jobb med central projektledning. De har varit aktiva och mycket stödjande i förhållande till de lokala delprojekten. Svårigheter, oklarheter och problem har inte lämnats orörda, utan har behandlats skyndsamt. De har varit måna om att organisera för utbyte och lärande mellan de lokala delprojekten, bl.a. genom projektledarträffar och workshops.

I en liten enkätundersökning som riktades till de lokala projektledarna 2018 framgick att samtal, vägledning och läxhjälp var de mest förekommande individuella aktiviteterna. Det var också dessa tre individuella aktiviteter som bedömdes fungera bäst utifrån projektets syfte. När det gällde gruppaktiviteter så var det vägledning i grupp, undervisning, gruppsamtal och språkträning som var mest förekommande. De gruppaktiviteter som bedömdes fungera bäst var undervisning, vägledning i grupp och språkträning.

I analysen av Värmlands Nya är det viktigt att komma ihåg att det finns mycket stora olikheter stora olikheter i förutsättningar beroende på vilket land man kommer från och, framför allt, beroende på skolbakgrunden. En del deltagare, med mycket svag skolbakgrund har haft oerhört svårt att klara de mer teoretiska ämnena, och även teoretiska delar på yrkesprogram. Andra, med en skolbakgrund som mer liknar svenska ungdomars, har haft betydligt lättare att klara av skolan. De nyanlända ungdomarna är verkligen inte någon homogen grupp i det avseendet. Det har också stor betydelse vilken

Adress	Telefon	Organisationsnummer	Bankgiro
Apel AB Drottninggatan 11 702 10 ÖREBRO	019-174065 e-post susanne.bjork-satta@apel-fou.se	556684-4238 Godkänd för F-skatt	5492-4709

ålder man har när man kommer till Sverige. Generellt sett kan sägas att det är en fördel att komma till Sverige i de nedre tonåren och hinna "landa" i grundskolan jämfört med att komma i de övre tonåren och tillgodogöra sig grundskolans ämnen inom ramen för IM Språkintrö.

Kort om de sju lokala delprojekten

Nedan följer för vart och ett av de lokala delprojekten en kort beskrivning och analys, som tar fasta på några saker som vi ser som särskilt viktigt att uppmärksamma. Vi vill återigen vara tydliga med att vi i denna rapport inte ger några rättvisande eller uttömmande beskrivningar av aktiviteter som ägt rum i de lokala delprojekten. För mer fylliga beskrivningar av inriktningen på respektive delprojekt och alla de spännande aktiviteter som ägt rum får vi hänvisa till delprojektens egna slutrapporter och till den samlade slutrapporten för Värmlands Nya.

Delprojekten har, som framgått, valt lite olika inriktningar och tyngdpunkter i arbetet med de nyanlända ungdomarna och har haft egna, delvis unika, övergripande mål för sina delprojekt och mer specifika resultatmål. Som vi varit inne på har det också varit ganska olika förutsättningar för delprojekten, exempelvis vad gäller att påverka skolans schema och komma in med aktiviteter under skoltid. Det är, menar vi, värdefullt att läsa slutrapporten från varje delprojekt för sig, för dessa rapporter utgör rika kunskapskällor.

Filipstad

I Filipstad har det lokala delprojektet varit lokaliserat till Spångbergsgymnasiet, med ägarskapet hos skolans rektor och Barn- och utbildningsförvaltningen. I projektet har sammanlagt 49 elever varit inskrivna, 22 kvinnor och 27 män. En mycket stor del av aktiviteterna i projektet har ägt rum i "Verkstan" som är en f.d. verkstadslokal helt i anslutning till skolan. Där har ungdomarna fått mycket bra stöd och hjälp, inte minst läxhjälp, men även i form av personliga samtal, gemenskap och trygghet.

Projektledaren har varit en viktig resurs för många ungdomar, deltagare och icke deltagare, i många olika avseenden. Det gäller exempelvis i kunskapen om samhället, arbetsmarknadskunskap, sex och samlevnad, praktisk hjälp med myndighetskontakter. Det har förekommit flickgrupper, pojkgrupper och blandade grupper. Det har förekommit temadagar och de har haft besök i lokalen av relevanta inspiratörer.

Läxhjälp har fungerat väl och hjälpt upp ungdomarnas skolresultat. Dock har flera av lärarna vid skolan inte levt upp till det sagda om att vara i lokalen och hjälpa till med läxhjälp. Somliga lärare föredrar att jobba med läxhjälp inne på skolan. Ägaren (rektorn) har dock hjälp till i lokalen, med läxhjälp i matte en gång i veckan.

En något kritisk synpunkt som kan anläggas är att projektledaren själv har verkar ha burit en orimligt stor börda för att stödja ungdomarna. Projektledaren har ofta varit

Adress	Telefon	Organisationsnummer	Bankgiro
Apel AB Drottninggatan 11 702 10 ÖREBRO	019-174065 e-post susanne.bjork-satta@apel-fou.se	556684-4238 Godkänd för F-skatt	5492-4709

ensam som ledare i lokalen, med en stor mängd ungdomar med skiftande behov. De medarbetare som till olika delar varit involverade i projektet har heller inte haft så frekventa projektmöten, och det har även saknats en styrgrupp som fungerat styrande i förhållande till projektet. Allt detta har gjort projektledaren upplevt sig lite "ensam" i uppdraget. Röda Korset har under projektets gång blivit en bra samarbetspartner i arbetet med ungdomarna. Genom "Verkstan" har också ungdomar inom det kommunala aktivitetsansvaret kunnat anvisas till meningsfulla aktiviteter.

Tuffa ekonomiska förutsättningar råder för Filipstads kommun, vilket gör det något osäkert vad som kommer att hända med det som arbetats upp i projektet, inklusive "Verkstan". Det råder underskott för Barn- och utbildningsnämnden. Volymerna minskar på IM Språkintro. Ågaren vill fortsätta med "Verkstan" och söker finna lösningar inom befintlig organisation och budget. Behoven för de nyanlända ungdomarna i Filipstad är mycket stora, och inte minst behövs fortsatt resurs för individuella samtal, då många ungdomar mår dåligt.

Karlstad

Inom Karlstads kommun var det enheten Utvecklingsstöd på Barn- och ungdomsförvaltningen som ägde och genomförde det lokala delprojektet. Den person som agerade som ägare var chefen för enheten. Två grundskolor i kommunen blev direkt involverade, med deltagare, nämligen Mariebergsskolan och Rudskolan. Projektledaren för det lokala delprojektet i Karlstad har till stor del arbetat på en strategisk nivå och har inte själv arbetat så mycket i direktkontakt med ungdomarna. Inriktningen har ganska mycket varit att utveckla "systemet" och använda redan befintliga personer och resurser. Totalt har 107 ungdomar deltagit i projektet, 43 kvinnor, 64 män.

Det lokala delprojektet i Karlstad "inordnades" i en logik om gäller för allt utvecklingsarbete hos nämnda förvaltning. Den logiken innebär att ett utvecklingsarbete har tre på varandra följande faser, nämligen Initiering → Implementering → Institutionalisering. Man har inte velat ge sig på saker som har dåliga förutsättningar för att bli implementerat. Man har inte velat ge projektet i sig alltför skarpa konturer, och man har heller inte velat se snäva avgränsningar i arbetet till bara den aktuella målgruppen.

De hela kan i viss mån beskrivas som att Värmlands Nya har gett en kraftsamling i ett utvecklings- och kvalitetsarbete som sker ändå, men projektet har genererat vissa nya idéer, metoder, etc. Studiehandledning och läxhjälp på modersmål har blivit ett mycket viktigt inslag. Att använda modersmål är en nyckel både för läxhjälpen och för förståelsen mer allmänt, vid informationsmöten, handledning m.m. Genom hjälpen på modersmål har fler ungdomar klarat fler betyg.

Att som pedagog arbeta språk- och kunskapsutvecklande har visat sig särskilt viktigt för elever med annat modersmål och flerspråkiga elever och detta är något man tagit fasta

Adress	Telefon	Organisationsnummer	Bankgiro
Apel AB Drottninggatan 11 702 10 ÖREBRO	019-174065 e-post susanne.bjork-satta@apel-fou.se	556684-4238 Godkänd för F-skatt	5492-4709

på i det lokala delprojektet i Karlstad. Förhållningssättet grundar sig i att man arbetar språkstärkande och med nytt kunskapsstoff parallellt, något som enligt forskning visat ha goda resultat på målpuppfyllelsen.

En studiehandledare vid Mariebergsskolan var en mycket viktig projektmedarbetare i Karlstads delprojekt. Hon är själv ett levande exempel på att det går att etablera sig i arbetsliv och samhälle fast man bär slöja. Överhuvudtaget har studiehandledarna varit viktiga resurser för deltagarna, och deras samspel med lärarna har haft stor betydelse.

En lärdom, bland många, från det lokala delprojektet i Karlstad är att rektorernas medvetenhet om värdet av läxhjälp på modersmål, och att det finns medel från Skolverket att använda för detta, behöver höjas. I styrgruppen för det lokala projektet har de chefer som kan göra något åt de förbättringsområden som lyfts fram genom projektet deltagit.

Lite förenklat kan man säga att det inte innebär någon dramatik att implementera resultaten från delprojektet, för det som gjorts inom ramen för projektet är fullt "görligt" även fortsättningsvis och en hel del kan komma in i årshjulet. Projektet har pekat på ett antal frågor som behöver adresseras och har även initierat och prövat nya grepp, som har goda förutsättningar att omsättas i ordinarie praktik. Det behövs inte några nya resurser eller kompetenser, inga förändrade ekonomiska ramar eller organisatoriska förutsättningar.

Storfors

I Storfors kommun har de lokala delprojektet i Värmlands Nya varit placerat vid språkin introduktionsprogrammet på Forsbroskolan. Rektor vid Forsbroskolan har varit projektägare, och därmed skolenheten. Sammanlagt har 24 individer deltagit i delprojektet, tolv kvinnor och tolv män. Liksom i de övriga lokala delprojekten är det ganska många nyanlända ungdomar utöver de som varit inskrivna som deltagare som fått hjälp och stöd på olika sätt, främst genom gruppaktiviteter.

Den lokala projektledaren har funnits i skolmiljön, på Folkets Hus i Storfors, och har interagerat direkt med ungdomarna, vilket även rektor gjort i den utsträckning det varit möjligt. Rektor är till viss del även studie- och yrkesvägledare.

Delprojektet har haft tyngdpunkten vid KASAM, arbetsmarknadskunskap och aktörssamverkan, och har uppnått systematik i arbetet med dessa frågor. Ett nyckelbegrepp i arbetet med ungdomarna har varit vägledning.

Ungdomarna har, så långt möjligt, behandlats lika oavsett om de formellt varit projektdeltagare eller inte, vilket varit ett ställningstagande i sig från ägaren och delprojektledaren. Arbetet har haft en holistisk inriktning och med varje individs unika behov som utgångspunkt. Man har velat arbeta formativt tillsammans med ungdomarna,

Adress	Telefon	Organisationsnummer	Bankgiro
Apel AB Drottninggatan 11 702 10 ÖREBRO	019-174065 e-post susanne.bjork-satta@apel-fou.se	556684-4238 Godkänd för F-skatt	5492-4709

med en röd tråd i processen från dag ett. Den vägledande idén har i mångt och mycket varit att ta bort det som för varje individ innebär blockeringar och hinder i progressionen – i språket och i förståelsen av samhället. Samspelet med den pedagogiska personalen har fungerat väl, och lärarna vid Forsbroskolan har kunnat arbeta med språkintrö med hög kvalitet, också för att antalet elever varit ganska begränsat.

Samarbetet, både internt på Forsbroskolan och med externa aktörer, har fungerat smidigt och med stor välvilja från inblandade. Det finns nu, menar delprojektledaren och ägaren, en stark kedja av samverkan mellan Vargbroskolan, som är en grundskola, Forsbroskolan, HVB, socialtjänsten och integrationsenheten. Samverkan är helt avgörande i en liten kommun som Storfors.

Det är tydligt att delprojektet i Storfors har arbetat med arbetsmarknadskunskap på ett seriöst sätt, exempelvis med väl förberedda studiebesök för att få ut så mycket som möjligt av dessa. Det handlar om tillgängligheten till studiebesöken, förståelsen av vad man får se och höra om, att gå igenom begrepp m.m. Man har i delprojektet velat skapa realistiska bilder av vilka yrken och vilka möjligheter som finns inom räckhåll. Konceptet för att arbeta med arbetsmarknadskunskap förs nu över till det som från hösten 2020 kommer att finnas kvar på Forsbroskolan, nämligen SFI och Grundvux.

För de ungdomar som blir "för gamla" för att komma in på nationellt program har delprojektet tydliggjort vägen till vuxenstudier. Att kommunen inte själv är en leverantör av gymnasieutbildning och vuxenutbildning (annat än SFI och Grundvux) gör att man måste vara duktig på och kunnig om vad som finns i andra kommuner, så man kan föreslå och vägleda.

En viktig lärdom som man dragit i delprojektet är att man behöver mycket tid med individerna för att kunna hjälpa till att lösa en massa problem de har, som blockerar progressionen. Dessa problem kan vara av många olika slag, men man måste fokusera på de specifika problemen och inte gå förbi dem om man vill uppnå progression. När man jobbar på det viset kan man också ha en hög förväntan på individens förmåga, och det är deltagaren som ska förstå sin egen livsresa.

Implementeringen av resultaten från Värmlands Nya i Storfors ligger i hur Forsbroskolan arbetar fortsättningsvis, med KASAM, arbetsmarknadskunskap och samverkan. Delprojektet har haft en engagerad ägare, som gett delprojektledaren stora frihetsgrader och arbetat tillitsbaserat i nära dialog med densamme.

Sunne

Sunnes lokala delprojekt hade, under större delen av projektperioden, sin hemvist vid Brobygymnasiet. Projektägare var dock inte skolan, med dess rektor och skolförvaltningen, utan istället förvaltningen Stöd och omsorg (socialtjänsten) och närmare bestämt verksamhetschefen för Individstöd. Den lokala delprojektledaren har

Adress	Telefon	Organisationsnummer	Bankgiro
Apel AB Drottninggatan 11 702 10 ÖREBRO	019-174065 e-post susanne.bjork-satta@apel-fou.se	556684-4238 Godkänd för F-skatt	5492-4709

funnits tillgänglig för och interagerat med de nyanlända ungdomarna när de inte har haft lektion, men har inte kommit in på några schemalagda delar eller varit inlemmad i skolans planering. Totalt har 71 ungdomar formellt deltagit i delprojektet. Av dessa var 18 kvinnor och 53 män.

Även om delprojektet sorterat under socialförvaltningen så har delprojektledaren arbetat sig in bland eleverna på språkintrö på ett förtjänstfullt sätt, och har på så sätt avlastat studie- och yrkesvägledaren och den pedagogiska personalen på skolan. Ett nära samarbete med en person som har en anställning som kombinerad SYV, kurator och samordnare har skett.

Det var, bedömer delprojektledaren, helt nödvändigt att projektet knöts närmare skolan, så som skedde efter en tid i en helt annan lokal. Detta för att kunna arbeta med de frågor som satts upp för projektet, nämligen skolfrånvaro och brist på KASAM. Individuella samtal har varit det viktigaste verktyget för delprojektledaren att arbeta med i förhållande till ungdomarna. Ett intressant initiativ som togs inom ramen för delprojektet var anlita en filmare för att låta några ungdomar göra egna kortfilmer om sig själva (porträtt). Detta skedde med medel från Spår 2.

I någon mening finns nu en "modell" som inte försvinner i och med att projektet upphör. Centralt i den "modellen" är att ingen ungdom ska "falla mellan stolarna" och att alla ska få möjlighet att finnas kvar i skolan, även vid fyllda 20 år, och fullfölja sin studieplan. Ett bättre stöd har utvecklats i planering, myndighetskontakter och samordning. Kopplingen till Vuxenutbildningen och till yrkesutbildningar har stärkts genom projektet.

En brist som delprojektledaren ser är att skolans rektor inte haft möjlighet att engagera sig och vara ägare för projektet. Rektor har heller inte ingått i styrgruppen, och sedan en tid inte heller skolchefen. Kopplingen till socialförvaltningen är inte längre så relevant för de flesta av deltagarna.

Efter ett tag blev det så att det var delprojektledaren som kallade till styrgruppsmöten, fungerade som ordförande och svarade för minnesanteckningar. I denna del har ägaransvaret inte fungerat fullt ut. Delprojektledaren, tillsammans med den person som är kombinerad SYV, kurator och samordnare har burit upp för mycket ansvar själva.

Den implementeringsplan som delprojektledaren skrev våren 2019 har styrgruppen heller inte riktigt tagit ägarskap över. Det innebär att den "modell" som utvecklats är väldigt sårbar och ganska beroende av några få initierade personer. Det ligger en svårighet inbyggd i att ägaren, vid socialförvaltningen, inte kan styra över någon fortsättning. Även i detta perspektiv hade det varit klokare om skolan och skolförvaltningen varit ägare av delprojektet. De tydligaste resultaten av Värmlands Nya i Sunne finns på individnivå, medan det framstår som lite oklart hur resultaten förvaltas i en mer organisatorisk mening.

Adress	Telefon	Organisationsnummer	Bankgiro
Apel AB Drottninggatan 11 702 10 ÖREBRO	019-174065 e-post susanne.bjork-satta@apel-fou.se	556684-4238 Godkänd för F-skatt	5492-4709

Säfte

Värmlands Nya i Säfte har haft Herrgårdsgymnasiet som utgångspunkt och bas för aktiviteterna. Rektor har varit ägare, och därmed Barn- och utbildningsförvaltningen. Delprojektledaren har verkligen befunnit sig i hjärtat av skolan och har haft mycket direkt interaktion med de nyanlända ungdomarna. Totalt har 64 ungdomar varit inskrivna som deltagare, varav 21 kvinnor och 43 män. Liksom i de andra delprojekten är det även här betydligt fler nyanlända ungdomar än de inskrivna som fått del av aktiviteter.

Säfte kommun har tagit emot många asylsökande och vissa skolklasser har haft en väldigt hög andel asylsökande, vilket satt skolan under press. Många av de som funnits i skolan har inte fått uppehållstillstånd, och har därför lämnat skolan, och det har hela tiden kommit ganska många nya.

En reflektion som delprojektledaren och ägaren gör är att kunskapssynen är väldigt olika beroende på varifrån man kommer, och ofta finns svårigheter att förstå vad som förväntas i en svensk skola.

Genom delprojektet har många nyanlända ungdomar som haft det svårt att klara av språkintröklass, och haft hög frånvaro, fått god hjälp att hitta vägen framåt. Det har handlat om ett individuellt "pusslande" som kan gälla många olika saker som fungerar hindrande för individen. Delprojektledaren menar att språkintröklass inte passar så bra för de "svaga" – de som saknar skolbakgrund. Kraven som ställs är inte relevanta. Andra vägar vidare behöver skapas.

KASAM har varit helt centralt i delprojektet, och gemenskapen i idrotten, liksom utflykter, besök etc. har haft effekt för ökad KASAM, som i sin tur har haft effekt på närvaron i skolan, och därmed skolresultaten.

Värmlands Nya i Säfte har visat på roller och funktioner som behövs på skolan, utöver pedagogisk personal, för att hjälpa målgruppen i fråga att komma vidare. Att det finns elevcoacher och studiehandledare har stor betydelse och minskar trycket på lärarna, som arbetar med stor belastning.

Besparingskrav har dessvärre inneburit att antalet studiehandledare minskat. Lösningar måste sökas inom befintlig, ordinarie, organisation. En annan faktor är att språkintrö nu blir allt mindre unik i förhållande till IM generellt. Det blir mer och mer frågor om motivation, skolmisslyckanden och psykisk ohälsa som hamnar i förgrunden. Språket är inte längre lika centralt. Det kan lika gärna vara "svenska" killar som behöver stödet. De kan inte heller "skolspråket".

Adress	Telefon	Organisationsnummer	Bankgiro
Apel AB Drottninggatan 11 702 10 ÖREBRO	019-174065 e-post susanne.bjork-satta@apel-fou.se	556684-4238 Godkänd för F-skatt	5492-4709

Torsby

Torsby kommuns delprojekt i Värmlands Nya har, den största delen av projekttiden, legat vid Arbetsmarknadsavdelningen och den person som agerat ägare är arbetsmarknadschefen. Totalt skrevs 22 deltagare in i projektet, varav nio kvinnor och 13 män. Torsby kommun valde att avsluta sin medverkan i Värmlands Nya i februari 2019.

Det var vid gymnasieskolan Stjerneskolans, del av Barn- och utbildningsförvaltningen, som projektbeskrivningen för Torsbys lokala projekt skrevs och de var Stjerneskolans som gick in som den fysiska och organisatoriska basen för delprojektet. Rektor vid nämnda skola var inledningsvis ägare. Efter ett tag kom man vid nämnda skola dock fram till att man inte hade resurser, möjligheter eller medarbetare för att kunna ta ansvar för det som man hade gått in i.

Detta skapade en märklig situation, då det var hos skolan som problemanalysen hade gjorts och under den sex månader långa analys- och planeringsfasen låg ägarskapet fortfarande hos skolan och dess rektor. Projektplanen utarbetades utifrån skolans förutsättningar och möjligheter.

Arbetsmarknadsavdelningen (AMA) fick, några dagar innan genomförandefasen skulle börja, gå in och ta över delprojektet och – så långt möjligt – försöka arbeta med ett projekt som var designat för att finnas inom skolan. Det visade sig svårt för de två medarbetare vid AMA som blev delprojektledare att få tillgång till potentiella deltagare och svårt för dem att själva komma in på Stjerneskolans för att kunna arbeta med deltagarna. De fick heller inte någon chans att påverka planering, scheman etc.

En lokal som AMA redan hade verksamhet i, alldeles intill Stjerneskolans, kom till användning även i detta projekt. Det blev i lokalen en viss mix av "svenska" och nyanlända ungdomar, vilket var positivt. Genom delprojektet har bra aktiviteter skett med deltagarna, i den utsträckning delprojektledarna fått tillgång till dem. AMA upplevde stora svårigheter med att få tillgång till de deltagare som skrivits in i projektet.

Det fanns ett visst motstånd bland några av lärarna på skolan, som menade att deltagarna borde befinna sig på skolan och satsa 100 procent på sina studier. Deltagarna ansågs behöva följa sina lektioner helt och fullt för att uppnå projektets uppsatta mål och det blev svårt att få in aktiviteter under dagtid då deltagarna befann sig på skolan.

Detta förändrades dock sakta över tid och samarbetet mellan skolan, dess personal och AMA upplevs idag fungera betydligt bättre, vilket i sig även har skapat ett utökat nätverk av personer kring målgruppen och en ökad medvetenhet om den problematik som ofta föreligger hos densamma.

Adress
Apel AB
Drottninggatan 11
702 10 ÖREBRO

Telefon
019-174065
e-post
susanne.bjork-satta@apel-fou.se

Organisationsnummer
556684-4238
Godkänd för F-skatt

Bankgiro
5492-4709

apel

www.apel-fou.se

AMA såg det, efter ett tag, som ohållbart att jobba med en projektplan som utgick från helt andra förutsättningar än de som i praktiken rådde, vilket ledde till en ändring av projektplanen, i dialog med den lokala styrgruppen. I någon utsträckning gick det sedan att arbeta enligt den reviderade projektplanen, med ett antal deltagare, med goda resultat.

Det gjordes försök att få Stjerneskolan att "ta tillbaka" projektet, men detta lyckades inte. Till slut kom AMA och styrgruppen fram till att de skulle avsluta Värmlands Nya i Torsby i förtid. De såg det inte meningsfullt att fortsätta, givet att det inte riktigt gick att få till ett bra operativt samarbete med Stjerneskolan och att antalet deltagare var för litet.

Det som hände med det lokala delprojektet i Torsby väcker en hel del tankar om vilka hinder som kan finnas för att arbeta med denna målgrupp och vad det är som gör det så svårt att samarbeta – trots att man är överens om mycket? Är det schemafrågor, organisationsfrågor, kulturfrågor, kompetensfrågor, resursfrågor, uppdragsfrågor? En mix av allt detta?

Årjäng

I Årjängs kommun är det inom förvaltningen Barn och Utbildning som det lokala projektet haft sin placering. Verksamhetschefen vid förvaltningen, som tillika är skolchef, har, under projektets senare del, fungerat som ägare till delprojektet. Tidigare var det en av rektorerna som var definierad som ägare. Projektet har haft stödjande aktiviteter såväl på grundskolan, närmare bestämt Nordmarkens skola, som på Årjängs gymnasieskola. Totalt 52 nyanlända ungdomar har deltagit i projektet, som formella projektdeltagare. 16 kvinnor och 36 män.

Delprojektet har förstärkt ett utvecklingsarbete som redan var på gång i Årjäng. Delprojektledaren har tidigare arbetat vid mottagningsenheten, och var redan bekant med flera av de som sedan blev deltagare i Värmlands Nya.

Delprojektet har bl.a. arbetat mycket med samverkan, rutiner och värdegrund. Ett speciellt fokus har legat på flickors möjligheter, exempelvis till idrott, friskvård och andra fritidsaktiviteter. Delprojektet har initierat flera förändringsprocesser, som är ganska långtgående och vittsyftande. Det finns en underliggande ambition att förändra synsätt, värdegrund och organisatoriska förutsättningar. Till ganska stor del har fokus legat på kultur och jämställdhet, för att undanröja begränsningar inte minst för nyanlända flickor. Även föräldrar och familj har på olika sätt involverats.

Liksom i de övriga delprojekten har ungdomarna får ett stort stöd i form av läxhjälp och mycket annat. Ett starkt team har skapats, som inkluderar personer som själva personifierar resan till integration och samhörighet i det svenska samhället, och som arbetar som studiehjälpare.

Adress
Apel AB
Drottninggatan 11
702 10 ÖREBRO

Telefon
019-174065
e-post
susanne.bjork-satta@apel-fou.se

Organisationsnummer
556684-4238
Godkänd för F-skatt

Bankgiro
5492-4709

apel

www.apel-fou.se

Delprojektledaren har haft ganska stora frihetsgrader i förhållande till projektägaren, och har arbetat innovativt med att koppla samman olika frågor, roller, funktioner och personer. Det har till stor del handlat om nätverkande och relationsbyggande. Strategin har till viss del varit att "köra på" med olika initiativ och processer, för att efterhand kunna skörda frukterna. Detta tycks ha lyckats ganska väl. Projektägaren har varit en aktiv ägare och det har funnits en god dialog mellan delprojektledaren och projektägaren.

Genom Värmlands Nya har man, i viss utsträckning, lyckats koppla samman skolförvaltning och socialförvaltning, vilket är mycket positivt. Det finns en potential för strukturell förändring, då ansvariga chefer finner gemensamma ytor. En medarbetare från socialtjänsten har kommit att arbeta nära tillsammans med delprojektledaren.

En betydande satsning på värdegrundsarbete bland personal, elever och föräldrar har genomförts med hjälp av Josef Kurdman, med medel från Spår 2. Detta arbete synliggör bl.a. skillnaden mellan "hemvärderingar" och "skolvärderingar".

Spår 2

Här vill vi översiktligt ge bilden av hur Spår 2 inom Värmlands Nya utvecklats och vilka resultat vi ser av detta arbete.

Tanken bakom Spår 2

Spår 2 i projektet Värmlands Nya startade med ambitionen att de deltagande kommunerna på en övergripande nivå skulle samverka inom strategiska områden för målgruppen unga nyanlända. Förutom de sju kommuner som deltog i Spår 1 deltog, som redan framgått, ytterligare fem kommuner i Spår 2.

Utifrån en problemanalys prioriterades nedanstående områden, som korresponderar med de mål vi tidigare redovisat:

- Brister i övergångar – mellan skolformer och mellan kommuner.
- Bristande kompetens kring interkultur och arbetsmarknadskunskap – förutsättningar för att skapa KASAM och motivation.
- Brister i det hälsofrämjande arbetet – behov av ett helhetsgrepp av såväl preventiva som direkta insatser från olika aktörer för att skapa bättre stöd för målgruppen.

Problemanalysen påbörjades med de deltagande kommunerna vid en workshop i mars 2017 för att därefter i respektive hemkommun arbeta fram förslag till vilka områden som skulle prioriteras. Projektkontoret (Värmlands Projektparaply) utsåg en

arbetsgrupp som utifrån kommunernas förslag presenterade ovanstående områden vid en workshop i maj 2017.

Problemanalysen för de tre områdena utmynnade i behov av kunskapsutveckling och erfarenhetsutbyte inom de prioriterade områdena. Det projektmål som formulerades var att arbetet skulle bidra till att personal och organisationer förbättrade arbetssätt, metoder och kunskap med det övergripande målet, ”att underlätta etableringen i arbetslivet för unga nyanlända kvinnor och män”. För respektive områden formulerades det delmål.

I aktivitetsplanen för Spår 2 beskrevs att det skulle bildas sagnätverk till vilka representanter från de deltagande kommunerna inom respektive område skulle inkluderas och att respektive sagnätverk skulle anordna konferenser, studiebesök och andra former av utbildningstillfällen.

Sagnätverken samordnades av en projektkoordinator i samarbete med utsedda gruppleddare för respektive sagnätverk och utsedda utvecklingsledare inom Värmlands Nya i de deltagande kommunerna. Gruppleddarnas uppgift var att driva sagnätverken i samarbete med en projektkoordinator vid Värmlands Projektparaply. Utvecklingsledarnas uppgift var att vara projektets länk mellan kommunerna och sagnätverken.

I genomförandeplanen beskrivs även projektets horisontella principer, jämställdhet, tillgänglighet och icke diskriminering/ökad inkludering och att dessa skulle löpa som en röd tråd genom både målformuleringar och aktiviteter. Även för de horisontella principerna togs det fram effektmål och projektmål.

Det implementeringsmål som formulerades var att det efter projekttiden skulle bildas både länsövergripande och regionala nätverk inom sagnätverkens områden för att möjliggöra fortsatt länsövergripande och lokalt utvecklingsarbete.

I oktober 2017 redovisades ett förslag på upplägg för sagnätverken som innebar att utvecklingsledargruppen tillsammans med fyra sakkunniga skulle bilda en arbetsgrupp på strategisk nivå för sagnätverken. De sakkunniga skulle sedan fungera som länk mellan sagnätverken och utvecklingsledargruppen. Det var också då som det utsågs gruppleddare till sagnätverken.

I mars 2018 ändrades dock upplägget något, och sagnätverken med gruppleddare fick ansvar att själva inom given budget i samråd med projektkoordinator besluta om aktiviteter inom respektive område. Det tydliggjordes även att de utsedda utvecklingsledarna i kommunerna hade ansvar för att utse deltagare till sagnätverken.

Adress
Apel AB
Drottninggatan 11
702 10 ÖREBRO

Telefon
019-174065
e-post
susanne.bjork-satta@apel-fou.se

Organisationsnummer
556684-4238
Godkänd för F-skatt

Bankgiro
5492-4709

apel

www.apel-fou.se

Kommunerna erbjöds att vara med i saknätverken och till nätverket för Hälsofrämjande arbete anmälde tio kommuner intresse, till nätverket Övergångar nio kommuner och till Interkultur och arbetsmarknad anmälde samtliga kommuner deltagande.

Arbetet i saknätverken

Det har varit lite svårt att få kontinuitet i deltagandet på länsövergripande nätverksmöten. De länsövergripande nätverken för Hälsofrämjande och Interkultur har arbetat tillsammans när det gäller planering och genomförande av de länsövergripande aktiviteterna. Saknätverk Övergångar har funnit ett arbetssätt först under projektets slutfas. Att just saknätverket Övergångar har haft svårt att finna sitt arbetssätt beror, enligt vår bedömning, i stora delar på att det bytts gruppleddare och att deltagandet på nätverksmötena varit lågt. Det är först under projektets senare del som en "kärntrupp" i nätverket har arbetat aktivt för att identifiera hur ett länsövergripande arbete för att förbättra övergångar inom och mellan skolformer, inom och mellan kommuner, för målgruppen unga nyanlända.

De länsövergripande aktiviteter och föreläsningar som planerats och genomförts av nätverken har varit välbesökta. Det har genomförts ett tiotal aktiviteter (studiebesök, föreläsningar och utbildningsdagar). Exempel på områden som belysts i de aktiviteter som erbjudits har varit föreläsningar/utbildningsdagar om:

- Ungdomars liv på nätet (Olle Cox)
- Normkritik och kommunikation (Barakat Ghebrehawarait)
- Klassamhället och hederskultur (Per Brinkemo och Sandra Sarin)
- Psykisk ohälsa (Sven Bremberg)
- Svenska och internationella perspektiv på nyanlända elevers lärande" (Nihad Bunar)

Spår 2 har haft projektmedel för att driva lokala projekt. Dessa medel fördelades ojämnt över länet. Medel söktes av kommunerna för lokala projekt med koppling till saknätverkens områden. I och med att några kommuner "ville mer än andra" och sökte medel, och det fanns utrymme, fick dessa en större del av de lokala projektmedlen. Förutom Hälsolådan (se nedan), som alla kommuner tog del av, söktes medel för utbildning i Motiverande samtal (MI) och föreläsningar inom saknätverkens kompetensområden. I Årjängs kommun, som sökte mest medel, genomfördes också ett värdegrundsarbete med extern handledare och föreläsare (Josef Kurdman) och teaterföreställningar.

Den av Karlstads kommun framtagna Hälsolådan – Lär känna dig själv har spridits till samtliga deltagande kommuner. Hälsolådan är ett utbildningsmaterial som består av ett bildspel, en lärarhandledning och själva den fysiska lådan. Totalt har cirka 40 lådor fördelats till länets kommuner och cirka 120 personer har utbildats för att använda

Adress	Telefon	Organisationsnummer	Bankgiro
Apel AB Drottninggatan 11 702 10 ÖREBRO	019-174065 e-post susanne.bjork-satta@apel-fou.se	556684-4238 Godkänd för F-skatt	5492-4709

materialet inom t.ex. ämnet livskunskap liksom sex- och samlevnadsundervisning för projektets målgrupp.

Resultat och målpuppfyllelse

I en kort delrapportering till ESF som vi lämnade i december 2018 beskrevs att det var "trögt i portgången" för Spår 2. Det omtag som då togs har dock inneburit att aktiviteterna väsentligt förstärkts under projektets sista år. Framförallt har detta gällt sagnätverken för Interkultur och arbetsmarknad respektive Hälsofrämjande arbete. Som nämnts ovan har arbetet inom området Övergångar funnit ett arbetssätt först under projektets slutfas. Det ambitiösa angreppssätt som Spår 2 innebar är på sätt och vis något lovvärt men vår bedömning är att det troligen var för ambitiöst och omfattande. De punktinsatser med kunskapsförmedling genom föreläsningar har, som vi kommer beskriva nedan, varit uppskattade. Det är dock svårt att bedöma vilka bestående avtryck den typen inspirationstillfällen ger.

Vi bedömer också att de initiala oklarheterna om ansvarsfördelning mellan utvecklingsledare och gruppleddare har påverkat arbetet i nätverken under hela projekttiden. I intervjuer med nätverksmedlemmar har det framkommit att de som deltagit i nätverken haft olika mandat och förutsättningar. Engagemanget från de lokala utvecklingsledarna har också skiftat mellan de deltagande kommunerna.

Målet för Spår 2 att uppnå ökad kompetens, samverkan och samsyn bedömer vi har uppnåtts i viss utsträckning. Att etablera dessa nätverk ger per automatik ett lyft åt respektive område. I vilken grad detta skett är däremot svårt att uttala sig om. Den översiktliga uppföljningen av resultatmålen som vi redovisar nedan kan åtminstone ge vissa ledtrådar därvidlag.

I en enkät som skickades ut till nätverkens deltagare besvarades ett antal frågeställningar. Enkäten skickades ut till de 30 personer som fanns som kontaktpersoner/deltagare i sagnätverken. Av dessa svarade 19 på enkäten. En av de som svarade ansåg att hen varit perifer i insatsen och därför har vi i praktiken svar från 18 personer på de frågor som ställdes.

Nedan redovisas resultaten av enkäten.

- 14 av de svarande ansåg att arbetet i Spår 2 bidragit ganska (12) eller väldigt mycket (2) till ökad kompetens inom respektive sakområde.
- Tio av de svarande ansåg att arbetet i Spår 2 bidragit ganska mycket (9) eller väldigt mycket (1) till ökad praktisk samverkan inom respektive sagnätverks kunskapsområde.
- 15 av de svarande ansåg att arbetet i Spår 2 bidragit ganska mycket (14) eller väldigt mycket (1) till en ökad samsyn inom området.

Adress	Telefon	Organisationsnummer	Bankgiro
Apel AB Drottninggatan 11 702 10 ÖREBRO	019-174065 e-post susanne.bjork-satta@apel-fou.se	556684-4238 Godkänd för F-skatt	5492-4709

- 16 av de svarande ansåg att de föreläsningar och andra aktiviteter som erbjudits inom Spår 2 var ganska eller mycket intressanta, relevanta och kunde överföras till det vardagliga arbetet.
- 13 av de svarade gav bedömningen att "rätt" personer deltagit i Spår 2:s föreläsningar och aktiviteter. I kommentarerna till bedömningen påpekade någon att fler pedagoger och rektorer borde ha deltagit och någon menade att det varit svårt att få kollegor att åka på föreläsningarna.
- Bedömningen från de svarande var att de som deltagit i föreläsningar i hög utsträckning (15) upplevt dessa intressanta, relevanta och kunnat överföras till det vardagliga arbetet.
- Alla utom en av de svarande hade uppfattningen att deras kommun skulle ta tillvara på det som kommit fram i Spår 2:s arbete (i viss utsträckning, i stor utsträckning, helt och hållet).
- Majoriteten (10) av de svarande bedömde att det länsövergripande arbetet inom spår 2 skulle kunna leva vidare efter projekttidens slut.
- Ingen av de svarande uppgav att de deltagit i nätverkets arbete helt och fullt. Tio av de svarande angav till viss del och tre uppgav att de inte deltagit.

Ovanstående resultat kan ge oss en viss vägledning när vi analyserar om resultatmålen vid projektets slut uppnåts.

- Målet om att minst ett delprojekt ska ha tillämpats bedömer vi har uppnåts för sakkätverken Hälsofrämjande arbete och Interkultur och arbetsmarknad. Däremot anser vi inte att målet uppnåts för sakkätverket Övergångar.
- Målet om att minst ett bestående nätverk skapats inom respektive sakkätverk har inte fullt ut uppnåts för något av sakkätverken vid projektets slut. Förhoppningen är att det bildas ett nätverk för arbete med Hälsoålderna inom sakkätverket Hälsofrämjande arbete. Inom sakkätverket Övergångar är också förhoppningen att det kan etableras ett nätverk. Samordnare för övergångar finns i alla kommuner avseende grund- och gymnasieskola och involverar nu även nyanlända. Avseende övergångar från gymnasiet till vuxenutbildning saknas samordning, men frågan har lyfts och strateg vid Gymnasie- och vuxenutbildningsförvaltningen i Karlstad har fått uppdrag att se över detta.
- Målet om att personal från deltagande kommuner under projektiden deltagit vid arrangerade nätverksträffar och därmed tagit del av erfarenhetsutbyte, haft möjlighet till ökat samarbete och byggande av nätverk för utveckling av metoder och arbetssätt inom området, bedömer vi till viss del ha uppnåts. Deltagandet i nätverksträffar har under perioder varit lågt och har därför inte kunnat uppnå sin fulla potential. Om fler personer deltagit i nätverksträffarna hade förutsättningarna för måluppfyllelse varit högre.
- Målen om att personal vid deltagande skolor och deras samverkansaktörer har erhållit kunskaper, metoder och arbetssätt för nyanlända elever samt under projektiden deltagit vid arrangerade fortbildningstillfällen och tillgodogjort sig kunskaper inom området bedömer vi som uppnått till viss del. Förutsättningar

Adress	Telefon	Organisationsnummer	Bankgiro
Apel AB Drottninggatan 11 702 10 ÖREBRO	019-174065 e-post susanne.bjork-satta@apel-fou.se	556684-4238 Godkänd för F-skatt	5492-4709

för måluppfyllelsen är stor då vi anser att det som erbjudits deltagarna varit relevant och ger en bred orientering om sakkätverkens kunskapsområden. Vi ställer oss dock tveksamma till de långsiktiga och bestående effekterna av storföreläsningar. Vi har inte någon större kunskap om hur den kunskap som förmedlats använts i hemkommunerna.

Bedömning och analys

Som beskrivs ovan var ambitionerna höga med Spår 2. Det utformades ett mycket ambitiöst upplägg för att uppnå de formulerade målen. Det gjordes bedömningar att det inte fanns utrymme i befintliga regionala nätverk för att lyfta fram de prioriterade områden som identifierades i problemanalysen. Ett alternativt angreppssätt hade enligt vår mening kunnat vara att förstärka befintliga regionala och lokala nätverk och utifrån dessa bildat arbetsgrupper som riktar sig till målgruppen unga nyanlända.

Det tog lång tid att etablera nätverken. Vår bedömning är att det troligen skulle gått snabbare att få igång arbetet i sakkätverken om Spår 2 länkats till befintliga och etablerade länsövergripande och lokala samverkansstrukturer och nätverk. Vi bedömer också att målet att etablera bestående nätverk efter projektidens slut hade varit lättare att uppnå. Men å andra sidan har det beskrivits, framförallt i det lokala arbetet, att aktörer som tidigare inte samverkat träffats och skapat arenor för nödvändig samverkan utifrån målgruppens behov, vilket är mycket positivt.

Den kunskapsspridning som skett genom föreläsningar har gett en god kunskap inom sakkätverkens kunskapsområden. Vi är dock något tveksamma till att denna typ av kunskapsförmedling får bestående effekter. Vi hade gärna sett fler aktiviteter i form av workshops även på den länsövergripande nivån. Nu har den formen av kunskapsutveckling lämnats till kommunerna. Vår bedömning är att sådant arbetssätt hade varit önskvärt även på den länsövergripande nivån.

Samtidigt som vi konstaterar att en del av målen inte uppnåtts vill vi sluta med ett citat från en av deltagarna i Spår 2: "Hinder/problem har kommit upp till ytan och arbete med förändringar har inletts".

Integrering av de horisontella principerna

I de lokala delprojekten i Spår 1, liksom i det länsövergripande (och lokala) arbetet i Spår 2 har jämställdhet, tillgänglighet och icke-diskriminering kommit in naturligt, och vi vill mena att de horisontella principerna varit väl integrerade i Värmlands Nya. Det handlar om samtalen med deltagare, vägledning, vid studiebesök, utflykter, friskvårdsaktiviteter, tematiska samlingar, föreläsningar m.m. När man pratar om det svenska samhället, integration och arbetsmarknad så hamnar man helt naturligt i frågor som kopplar till de horisontella principerna.

Adress	Telefon	Organisationsnummer	Bankgiro
Apel AB Drottninggatan 11 702 10 ÖREBRO	019-174065 e-post susanne.bjork-satta@apel-fou.se	556684-4238 Godkänd för F-skatt	5492-4709

Det har också gjorts särskilda ansträngningar för att skapa möjligheter för flickor att kunna göra samma saker som pojkar, exempelvis vad gäller fysisk träning och andra fritidsaktiviteter. Kulturen och familjen fungerar ofta mer begränsande för flickor än för pojkar, förefaller det. Skolan kan då för somliga flickor bli något av en "frizon", med utökade frihetsgrader jämfört med vad som gäller i hemmiljön.

Aktiviteter har, som vi bedömer det, valts och utformats med tanke på jämställdhet, både i Spår 1 och Spår 2. I lite olika omfattning har frågor om värdegrund lyfts fram i de lokala delprojekten. I samtal med vårdnadshavare har frågor om jämställdhet kommit upp. Särskilda föreläsningar med bäring på de horisontella principerna har arrangerats inom ramen för Spår 2. Hälsolådorna är ett bra pedagogiskt verktyg för att arbeta med jämställdhet och de övriga horisontella principerna.

Adress
Apel AB
Drottninggatan 11
702 10 ÖREBRO

Telefon
019-174065
e-post
susanne.bjork-satta@apel-fou.se

Organisationsnummer
556684-4238
Godkänd för F-skatt

Bankgiro
5492-4709

www.apel-fou.se

Potentialer för långsiktiga effekter

Vi brukar som utvärderare trycka hårt på begreppet aktivt ägarskap. Vi menar att ett aktivt ägarskap för ett utvecklingsarbete är det som mest av allt avgör de mer långsiktiga effekterna. En aktiv ägare tillvaratar det lärande som sker och en aktiv ägare strävar efter att skapa en effektiv samverkan. Vi tycker oss se ett aktivt ägarskap, både hos ägarna till de lokala delprojekten i Spår 1 och hos Värmlands Projektparaply, som väl får uppfattas som samlande ägare till Spår 2. Det finns en god vilja att ta tillvara resultaten från Värmlands Nya så att lärdomar, arbetssätt, kompetenser, organiseringar etc. kommer i spel även i en fortsättning, både lokalt och regionalt. Det finns en vilja att samverka, både lokalt och regionalt.

Som vi ser det finns det också potentialer för mer långsiktiga effekter av det som utspelat sig inom ramen för Värmlands Nya. Men det finns också omständigheter som gör att projektet kanske inte riktigt gör det "fotavtryck" organisatoriskt och strukturellt som vi kunde ha förhoppningar om inledningsvis. Detta främst beroende på förändringar som är helt bortom projektets och kommunernas kontroll, och då tänker vi främst på det faktum att inflödet av nyanlända ungdomar har minskat högst väsentligt under de år som projektet pågått och är nu på en avsevärt lägre nivå än det var vid den tidpunkt då projektet tog form.

Samarbetsstrukturer har skapats, eller stärkts, i kommunerna för att på olika sätt skapa möjligheter för målgruppen, exempelvis mot vuxenutbildningen. Ägarna av de lokala projekten är engagerade och väl insatta i vad som händer i projekten, och är angelägna att göra allt som går för att hjälpa ungdomarna vidare. Men det innebär ändå inte att alla resultat av Värmlands Nya kan tillvaratas. Att den specifika målgruppen för Värmlands Nya har minskat kraftigt påverkar givetvis hur man ser på möjligheterna att tillvarata projektresultaten och implementera dessa i en mer permanent praktik.

Trots förändrade omständigheter är det ändå viktigt att tillvarata arbetssätt, lärdomar, kompetens, samverkansstrukturer etc. som upparbetats i Värmlands Nya. Något som står klart utifrån erfarenheterna i de lokala delprojekten är att relativt många i målgruppen inte har realistiska förutsättningar att klara av nödvändiga grundskolebetyg för att komma in på nationellt program innan de blir "för gamla". Somliga får med sig bara några få betyg och får fortsätta i form av vuxenstudier (grundvux). För somliga kan Yrkesvux sedan vara en mycket bra möjlighet. För ytterligare andra är det någon form av yrkespraktik och korta praktiska yrkeskurser (inte nödvändigtvis med betyg) som är en realistisk väg framåt.

Värmland Nya har gjort oss uppmärksamma på de sammansatta behov som målgruppen har och vilka olika former av stöd som behövs för att ungdomarna ska klara av skolan och komma vidare mot ett arbetsliv. Detta aktualiserar också frågan om vad som behöver finnas i skolmiljön eller i anslutning till densamma. Vilka stödjande funktioner

Adress	Telefon	Organisationsnummer	Bankgiro
Apel AB Drottninggatan 11 702 10 ÖREBRO	019-174065 e-post susanne.bjork-satta@apel-fou.se	556684-4238 Godkänd för F-skatt	5492-4709

och resurser behöver finnas för att ungdomarnas behov ska mötas och för att den pedagogiska personalen ska avlastas? Hur kan en kommun organisera sig "tvärs över" olika politikområden och förvaltningar för att möta dessa behov? Vad får det för konsekvenser om vi inte anstränger oss för att möta behoven?

Implementeringsplaner har tagits fram för samtliga sex lokala delprojekt som fullföljt Värmlands Nya. Respektive lokal projektägare har medverkat till och ställt sig bakom implementeringsplanen. De framtagna implementeringsplanerna inkluderar preliminära bedömningar av vad som krävs i termer av resurser, uppdrag, beslut och var ansvaret ligger för att ta processen vidare. Det är dock mycket oklart vilken status dessa implementeringsplaner har idag. Det finns ganska stora skillnader i förutsättningarna för respektive kommun att absorbera projektresultaten, beroende på vad man valt att satsa på i sitt delprojekt och hur "görligt" det är att fortsätta arbeta på samma eller liknande sätt.

De tre utvecklingsområdena i Spår 2 är fortsatt aktuella och relevanta, även om "arvet" från Spår 2 givetvis också påverkas av de förändrade omständigheter vad gäller nyanlända ungdomar som kommunerna nu befinner sig i. Volymerna av nyanlända ungdomar har minskat, men frågor om arbetsmarknadskunskap, jämställdhet, normer, värderingar, interkulturell förståelse, sex och samlevnad, hälsa m.m. behöver uppmärksammas. Kompetensutveckling behöver även ske fortsättningsvis. Regionala fora för att höja kunskaperna och färdigheterna för att arbeta med sådana frågor är självklart något gott och angeläget.

Adress
Apel AB
Drottninggatan 11
702 10 ÖREBRO

Telefon
019-174065
e-post
susanne.bjork-satta@apel-fou.se

Organisationsnummer
556684-4238
Godkänd för F-skatt

Bankgiro
5492-4709

Slutsatser och rekommendationer

I detta avslutande kapitel vill vi bara helt kort dela några slutsatser från vårt utvärderingsuppdrag i projektet Värmlands Nya, och lämna några rekommendationer.

Värmlands Nya har varit ett projekt som både haft goda resultat på individnivå och som fungerat metodutvecklande. Betydelsen av de lokala delprojekten i Spår 1, för de ungdomar som formellt varit deltagare och de som utan att vara formella deltagare ändå deltagit i aktiviteter, är mycket stor. De har mötts av goda projektledare, och andra projektmedarbetare, som varit till stort stöd och bidragit till en fungerande skolgång och betyg som ger möjlighet att komma vidare i studier och mot arbete. Olika metoder och aktiviteter har prövats och det finns väldigt mycket att lära av det som skett i interaktionen med ungdomarna i de lokala delprojekten.

Värmlands Nya har också organiserat för ett läns-gemensamt lärande kring utvecklingsfrågor som är mycket angelägna. Sammantaget är det en ganska massiv satsning på kompetensutveckling som skett inom ramen för Spår 2.

Samtidigt ser vi en viss risk att lärandet, erfarenheterna och kunskaperna inte kommer att tillvaratas fullt ut, nu när projektet är avslutat. En risk att det som fungerade särskilt bra, som var särskilt framgångsrikt, faller i glömska och inte finner sin väg in i kommunernas fortsatta arbete med målgruppen och liknande målgrupper. Ett ESF-projekt ska ju inte bara ha avsedd verkan på individ- och aktivitetsnivå så länge det pågår, utan ska också fungera metodutvecklande, så att den ordinarie verksamheten, utan projektmedel, fungerar bättre och mer effektivt. Därför vill vi lämna de följande rekommendationerna, till projektägarna för Värmlands Nya, d.v.s. Värmlands Projektparaply vid Karlstads kommun, som varit central projektägare, och de kommuner som varit ägare till var sitt lokalt projekt och/eller medverkat i Spår 2 inom projektet.

Rekommendationer

- Ta tillvara det lärande som skett inom ramen för Värmlands Nya. I de lokala projekten är det mängder av intressanta verksamheter som ägt rum, individuellt och i grupp. Detta har generat ett lärande om vad som behövs och vad som fungerar om man vill att nyanlända ungdomar från olika länder ska lyckas väl i den svenska skolan och det svenska skolsystemet. Det är en lång rad olika frågor och omständigheter, utöver individens egen drivkraft och förmåga, som har stor betydelse för hur väl en invandrad pojke eller flicka finner sin väg till utbildning och arbete i Sverige.

Ett sätt att ta tillvara lärandet är att verkligen läsa slutrapporterna från de lokala projekten och läsa den övergripande slutrapporten från Värmlands Projektparaply. I dessa rapporter finns det en rik dokumentation av vad som

Adress	Telefon	Organisationsnummer	Bankgiro
Apel AB Drottninggatan 11 702 10 ÖREBRO	019-174065 e-post susanne.bjork-satta@apel-fou.se	556684-4238 Godkänd för F-skatt	5492-4709

gjorts och intressanta analyser av resultat, potentialer och hinder. För att fortsättningsvis stå bättre rustade i förhållande till målgruppen och liknande målgrupper finns det i dokumentationen från Värmlands Nya en rik kunskapskälla att ösa ur.

- Projektet har aktualiserat frågor om vilka resurser, kompetenser, team etc. som behöver finnas i skolan för att nyanlända ungdomar ska få ett effektivt stöd och lärarna samtidigt ska få vara lärare, och bli avlastade en del moment i förhållande till målgruppen. Diskutera denna fråga på strategisk nivå i varje kommun och finn lösningar för att samla resurser "på tvären" över politikområden och förvaltningar.
- Projektet har också aktualiserat frågor om normer och värderingar. Exempelvis frågor om jämställdhet och inte minst nyanlända flickors möjligheter att delta i samhällslivet på lika villkor som pojkar. Ett par av de lokala delprojekten har i särskilt hög grad lyft sådana frågor. Här ser vi ett behov för kommunerna att verkligen tillvarata kunskapen som utvecklats i Värmlands Nya och med systematik arbeta vidare med frågorna. Det kan exempelvis gälla skillnaderna mellan de normer som gäller i hemmet respektive i skolan och vad det innebär att finnas i olika normsystem som kommer i konflikt med varandra.
- Fortsätt arbeta utifrån den länsgemensamma grund som lagts i Spår 2. Det är värdefullt med gemensamma regionala fora där frågor som exempelvis ryms i punkterna ovan kan diskuteras, där kompetensutvecklingsinsatser kan ske och där konkreta samverkansrelationer kan skapas.

Adress Apel AB Drottninggatan 11 702 10 ÖREBRO	Telefon 019-174065 e-post susanne.bjork-satta@apel-fou.se	Organisationsnummer 556684-4238 Godkänd för F-skatt	Bankgiro 5492-4709
--	--	--	------------------------------